

Raadsinformatiebrief

Van	Burgemeester en Wethouder/Burgemeester	Zaak nr.	1079529
Aan	Gemeenteraad	RIB nr.	2022-14
Portefeuillehouder	B. Heller	Datum	10 maart 2022
Informatie bij	Bas de Jong	Tel. nr.	06 23035041

Onderwerp

Jaarplan 2021-2022 PAW Hilversumse Meent

Kernboodschap

Op [4 maart 2020 heeft de gemeenteraad ingestemd](#) met het indienen van een aanvraag bij het ministerie van BZK voor de Meent als proeftuin Aardgasvrije Wijken (PAW Hilversumse Meent). In onze [brief van 26 oktober 2020](#) hebben wij u geïnformeerd over de toekenning van deze rijkssubsidie. Tijdens de behandeling van de aanvraag is tevens door uw raad een [amendement](#) aangenomen waarin u het college opdraagt om bij toekenning van de aanvraag het daaruit voortkomende plan vóór uitvoer via de raadscommissie aan de raad voor te leggen. Aan dit Buurtenergieplan voor de PAW Hilversumse Meent wordt op dit moment gewerkt in samenwerking met stakeholders en bewoners. Om deze voorbereidingen in goede banen te leiden is met de stakeholders een [jaarplan 2021-2022 PAW Hilversumse Meent](#) opgesteld.

Wij willen u graag informeren over de hoofdlijnen van dit door ons op 14 december jl. vastgestelde jaarplan 2021-2022 en de wijze waarop we hierin met betrokken partijen samenwerken. Wij waren voornemens om u dit jaarplan ter advisering voor te leggen. Gezien de hoeveelheid te bespreken stukken in de laatste bijeenkomsten van uw raad, heeft het presidium besloten het college te verzoeken u middels een raadsinformatiebrief over dit plan te informeren. Vandaar dat we ons collegebesluit met Jaarplan 2021-2022 PAW Hilversumse Meent via deze raadsinformatiebrief aan u doen toekomen. Voor meer detail verwijzen wij graag naar de bijlage jaarplan 2021-2022 PAW Hilversumse Meent. Het uiteindelijke Buurtenergieplan zal in de volgende raadsperiode in Q4 2022 aan de gemeenteraad ter vaststelling worden voorgelegd, zoals ook bij de achterbannen van de verschillende stakeholders bij de PAW Hilversumse Meent. Dat betekent dat tot die tijd er ook geen onomkeerbare stappen worden gezet, dan wel dat bewoners van de noordelijke Meent niet worden gedwongen om van het aardgas af te gaan tenzij zij hier zelf voor kiezen als onderdeel van bijvoorbeeld een koplopers traject.

Aanleiding

Sinds de toekenning van de rijkssubsidie aan de PAW Hilversumse Meent is een projectorganisatie opgezet en zijn een aantal sporen met daarin verschillende activiteiten in gang gezet ter voorbereiding op een buurtuitvoeringsplan (voor de PAW Hilversumse Meent spreken we van een Buurtenergieplan). In de [Transitie Visie Warmte \(TVW\) die de gemeenteraad recent heeft vastgesteld](#) is deze uitzondering voor de PAW Hilversumse Meent al benoemd. Het idee van een buurtuitvoeringsplan vloeit voort uit het klimaatakkoord.

In geval van de PAW Hilversumse Meent is ze ook logisch vanwege de aparte status als proeftuin, waarin een collectieve voorziening (financiering onrendabele top en ontwikkeling arrangementenmodel op basis van bloksgewijze aanpak) wordt gekoppeld aan individuele keuzevrijheid van woningeigenaren.

De voorbereidingen zijn nodig om tot een gedragen Buurtenergieplan te komen met betrokkenheid van bewoners en stakeholders en waarin warmte-arrangementen voor woningeigenaren zijn opgenomen die aansluiten bij de behoeften en verwachtingen en die realistisch en (volgens planning) uitvoerbaar zijn.

Consequenties

Doel en inzet in 2021-2022

De voorbereidingen die nu worden ondernomen vinden nadrukkelijk plaats binnen de kaders die de aanvraag en toekenning van de rijkssubsidie voor de PAW Hilversumse Meent ons biedt. Deze stappen doen we in nauw overleg met de betrokken stakeholders en met bewoners. In lijn met de TVW koersen we bij ontbreken van een collectieve warmtebron ook voor de PAW Hilversumse Meent aan op een all-electric oplossing. In de PAW Hilversumse Meent wordt daarbij gekozen voor een combinatie met een laagtemperatuur bronnet (bodemplus) per blokjes van woningen. Mede op basis van deze voorgestelde warmte optie is de rijkssubsidie toegekend.

Deelname aan pilots in dat kader, e.d. gebeurt op dit moment volledig op vrijwillige basis en voor de huurders bij afdoende draagvlak zoals omschreven in de overlegwet. Zoals in de aanvraag is beschreven allemaal met als doel om tot een arrangementenmodel te komen waaruit de huiseigenaar zijn of haar eigen keuze kan maken afhankelijk van de status van de eigen woning. In geval van de woningcorporaties Gooi en Omstreken en de Alliantie gebeurt dat in nauw overleg met haar huurders.

De stakeholders zien het als cruciaal dat de uiteindelijk aan te bieden warmte-arrangementen en uitrol daarvan goed aansluiten op de wensen en behoeften van de betrokken woningeigenaren en huurders.

Daarom wordt nu veel tijd en energie gestopt in het voorbereidingsproces, opdat er straks een gedragen buurtenergieplan ligt voor de PAW Hilversumse Meent en de implementatie ervan zal gaan om het uitrollen van ontwikkelde maatwerkarrangementen voor zowel particulier als woningcorporatie volgens een strakke planning en met een belangrijke rol voor marktpartijen. Het college verwacht volgens planning dat dit buurtenergieplan in de loop van 2022 door de raad kan worden vastgesteld.

Wat is er na toekenning van de rijkssubsidie ondernomen:

Onderzoek CV op 55

In de winter van 2020-2021 is met 16 bewoners uit de Hilversumse Meent getest of het mogelijk is de woning te verwarmen met een lage temperatuur (55°C). Het doel van dit onderzoek was om in de praktijk na te gaan in welke mate de woningen in de Meent – met huidige isolatie en warmte-afgiftesysteem – geschikt zijn voor lage temperatuur verwarming (bijv. met een warmtepomp).. Bij de deelnemers is een slimme thermostaat geplaatst die data verzamelde over het functioneren van het verwarmingssysteem en zijn gedurende de looptijd van de proef enquêtes gehouden over de comfortbeleving. Op basis hiervan heeft onderzoeksbureau de WarmteTransitieMakers onderzocht of de ingestelde binnentemperatuur werd gehaald, hoelang dat duurde en hoe de bewoners dit ervoeren. Met enige voorzichtigheid kunnen we zeggen dat het waarschijnlijk mogelijk is de woningen in de Meent, met een beperkte isolatie en warmteafgiftesysteem, op een lage temperatuur (55 graden) te verwarmen. Daarbij dient wel de kanttekening gemaakt te worden dat een lagere isolatiegraad in geval van verwarming door een warmtepomp kan leiden tot een hogere elektriciteitsverbruik om de gevraagde binnentemperatuur te kunnen leveren. De conclusies van het onderzoek worden meegenomen bij de ontwikkeling van de warmtearrangementen voor de PAW Hilversumse Meent.

Opzetten organisatiestructuur

Vanaf 1 februari is een kwartiermaker aangesteld, die verantwoordelijk is voor de uitvoering en voortgang van de PAW Hilversumse Meent.

Er is door hem een governance structuur opgezet met een centrale rol voor een regiegroep met daarin vertegenwoordigers van de betrokken stakeholders (Stichting Hilversumse Meent (SHM), de woningcorporaties Gooi en Omstreken en de Alliantie, netbeheerder Liander en de gemeente Hilversum). Deze regiegroep neemt besluiten op de voorstellen die worden voorgelegd vanuit de kwartiermaker en of werkgroepen. Tevens stuurt de regiegroep op het realiseren van de uitgangspunten zoals geformuleerd in de aanvraag voor de PAW Hilversumse Meent. De regiegroep kan werkgroepen instellen rondom specifieke thema's en of onderwerpen die nadere uitwerking vragen als onderdeel van de PAW Hilversumse Meent. Zo is er een werkgroep communicatie en participatie, een werkgroep warmteoptie analyse en wordt er op dit moment een werkgroep arrangementen opgericht, die o.a. als opdracht heeft pilots met koplopers uit de noordelijke Meent te begeleiden. In de werkgroepen zitten medewerkers van betrokken stakeholders.

Zie ook de bijlage jaarplan 2021-2022 PAW Hilversumse Meent onder IV Organisatie en governance.

Buurt enquête en -gesprekken

De meeste bewoners uit de noordelijke Meent zijn nog niet goed geïnformeerd en of betrokken bij de PAW Hilversumse Meent. Veel mensen weten wel dat er aanzetten worden gegeven om de noordelijke Meent van het aardgas te krijgen, maar er leven nog veel vragen over wat dit precies voor hen betekent en welke mogelijkheden de rijkssubsidie hen biedt in deze transitie. Daarom is ervoor gekozen om als eerste stap na het verkrijgen van de rijkssubsidie het contact met de bewoners, particulieren en huurders, aan te halen. Vanuit de insteek dat elke volgende stap moet worden genomen met betrokkenheid en bekendheid bij de bewoners die het betreft. De PAW Hilversumse Meent is niet zomaar een technische operatie met een vooraf bepaald warmtealternatief voor het huidige aardgas. Wil het voorgestelde warmtealternatief ook daadwerkelijk de CV-ketel in de noordelijke Meent gaan vervangen, dan moeten de betrokken bewoners en woningeigenaren ook overtuigd zijn van nut en noodzaak van dit alternatief. Dat betekent enerzijds dat er veel tijd en energie moet worden gestopt in het informeren, communiceren en participeren met en van de betrokken bewoners. Daarnaast gaat het erom dat er goede voorbeelden en ambassadeurs uit de wijk komen die voor hen een overtuigend argument zijn om ook zelf de transitie te maken. Door goed te luisteren en op te halen welke wensen, verwachtingen, mogelijkheden en dilemma's er leven bij de bewoners kan er een aanbod, in de vorm van arrangementen worden ontwikkeld die op draagvlak kan rekenen. Als eerste stap om deze betrokkenheid te borgen is er een enquête uitgezet in het projectgebied en zijn er gedurende de maanden september en oktober van 2021 buurtgesprekken in de verschillende Meenten georganiseerd. Tijdens deze gesprekken konden bewoners van de noordelijke Meent in gesprek met energiecoaches, medewerkers van de gemeenten en de betrokken woningcorporaties en met adviseurs van het regionale Energiedienstenbedrijf (EDB). De aandachtspunten die uit de enquête en buurtgesprekken zijn opgehaald zijn te lezen op de projectwebsite en deze worden meegenomen bij het vormgeven van het vervolg. In het komende jaar zullen we nog meer van dergelijke buurtgesprekken en bijeenkomsten voor bewoners organiseren.

Actualisatie Warmteoptie onderzoek

In 2018 is onderzoek gedaan naar warmte-alternatieven voor de huizen in de Hilversumse Meent, de zogenaamde warmteoptie-analyse. In 2021 hebben we dit onderzoek geactualiseerd, door het warmtealternatief uit de aanvraag te vergelijken met andere warmteopties, zoals een warmtenet- en waterstofalternatief. Een projectgroep heeft aan dit onderzoek meegewerkt en meegedacht. Ook zijn er twee denktanksessies waarvoor een dertigtal bewoners zich had opgegeven. De conclusies van de regiegroep over de warmteoptie-analyse en daarmee de vervolgstappen zijn te vinden via de projectwebsite. De belangrijkste conclusies ten aanzien van het vervolgproces:

- Het voorkeursalternatief (warmtepomp, al dan niet met bodemlus) scoort goed ten opzichte van de andere varianten en is realiseerbaar, proven technology, direct uit te rollen en betaalbaar;
- Trek installatie en isolatie uit elkaar in het vervolgproces. Dit impliceert een twee-sporenaanpak:
 - o Nu wijkbreed inzetten op aardgasvrij-ready maken. Isolatie is in alle gevallen een no regret, want leidt tot energiebesparing;

- Waar mogelijk of wenselijk als keuze van het individuele huishouden/woningcorporatie dit als pakket al combineren met de installatie;
- Het EDB en Duurzaam Bouwloket aantrekken om arrangementen te ontwikkelen voor de Meent en een start te maken met pilots (voorkeur tweeledig in particulier en corporatiebezit) in het kader van de PAW-aanvraag;
- Nu geen onomkeerbare stappen zetten, waardoor op korte termijn andere warmte-opties worden uitgesloten.

Inrichten en actualiseren website

Sinds enkele jaren is er een aparte [projectwebsite](#) opgezet. Deze website heeft tot doel om de resultaten uit de diverse trajecten, onderzoeken en besluitvorming door de regiegroep te delen met bewoners en andere geïnteresseerden. Daarnaast is op de website ook een FAQ te vinden. De website wordt voortdurend in samenhang met de stappen binnen de PAW Hilversumse Meent geactualiseerd en waar nodig doorontwikkeld (bijvoorbeeld voor interactieve participatiedoelinden).

Vervolgtraject

Voor 2022 zijn er diverse stappen en activiteiten in beeld. Deze vloeien logisch voort uit de stappen en activiteiten over het afgelopen jaar (2021) zoals in hoofdlijnen hiervoor beschreven en zijn erop gericht om aan het einde van 2022 tot het genoemde buurtenergieplan te komen. Dit plan dat qua status overeenkomt met een wijkuitvoeringsplan zal aan de raad op dat moment ook ter vaststelling worden voorgelegd. Dit is conform het door u aangenomen amendement. We onderscheiden voor het vervolg de volgende sporen:

I. Participatie en communicatie;

De inzet is om goed contact te blijven houden met de bewoners uit het gebied van de PAW Hilversumse Meent. Enerzijds door het herhalen van buurtgesprekken in voor- en najaar, maar ook mede ingegeven door resultaten uit bijvoorbeeld de pilots met de koplopers en de aanzet voor een buurtenergieplan. Naast buurtgesprekken zullen we andere vormen van communicatie en participatie blijven inzetten, zoals enquêtes, panels, klankborden, themabijeenkomsten. Daarnaast willen we aan de slag gaan met een vorm van een bewonersberaad, bestaande uit een representatieve bewonersvertegenwoordiging uit de wijk, bijvoorbeeld via loting. Dit “bewonersberaad” zal de regiegroep via de SHM en de kwartiermaker adviseren op de voorstellen die aan de regiegroep worden voorgelegd door de verschillende werkgroepen, de kwartiermaker of vanuit de stakeholders. Daarnaast zullen de werkgroepen, zoals bij de warmte optie analyse ook is gedaan, ervoor kunnen kiezen om via een (ad hoc) klankbordgroep bestaande uit bewoners feedback te krijgen op door de werkgroep voor te bereiden uitwerkingen en of voorstellen.

Naast participatie gaan we door met communicatie in het projectgebied waar het projectactiviteiten of ontwikkelingen betreft, maar ook breder naar bijvoorbeeld de hele Hilversumse Meent en of daarbuiten. Daarvoor continueren we de nieuwsbrief Meent Aardgasvrij, plaatsen we een update in iedere periodiek te verschijnen wijkkrant, houden we de website actueel en is er gerichte communicatie door bijvoorbeeld het direct aanschrijven van bewoners.

Naast de gemeente zijn er daarnaast ook parallelle communicatielijnen, zoals vanuit de woningcorporatie richting haar huurders; vanuit het EDB, het Duurzaam Bouwloket en de energie coöperaties naar koplopers en of bewoners die maatregelen willen nemen om van het aardgas af te gaan. De werkgroep communicatie zorgt dat deze parallelle communicatielijnen goed op elkaar worden afgestemd.

II. Arrangementen ontwikkelen: Aanpak per woningtype

In de aanvraag voor de PAW Hilversumse Meent is een centrale plek ingenomen door het arrangementenmodel. Het arrangementenmodel geeft per type woning de verschillende mogelijkheden weer om (blokjes) woningen aardgasvrij te maken. Het arrangementenmodel is voor Hilversum, zoals ook in de TVW is betoogd, een essentieel instrument om in wijken met veel particulier bezit de uitfasering van aardgas mogelijk te maken.

Een (particuliere) woningeigenaar kan zo de oplossing kiezen die het beste bij de woningsituatie past. Eigenaren en huurders kunnen ook input geven in wat ze daarin belangrijk vinden. Om tot die arrangementen te komen worden onder regie van een werkgroep arrangementen op dit moment pilots met enkele tientallen woningen opgestart. Deels gaat het om particuliere woningen waarvan de eigenaren zich vrijwillig hebben aangemeld om aan de pilot, begeleidt vanuit het EDB en Duurzaam Bouwloket, deel te nemen. Daarnaast worden er begin 2022 parallel pilots opgestart bij beide woningcorporaties. In de werkgroep arrangementen worden de resultaten en ervaringen tussen deelnemers en betrokken partijen gedeeld en besproken. De resultaten van deze pilots zijn input voor de te vormen arrangementen die vanuit marktpartijen en de woningcorporaties worden aangeboden aan particuliere woningeigenaren dan wel geïmplementeerd worden in het vastgoed van de woningcorporaties.

Bij het uitvoeren van de pilots wordt ook aandacht besteed aan natuurinclusief bouwen. In samenwerking met de provincie werkt de gemeente hiervoor o.a. aan een gebiedsontheffing voor alle 624 woningen in het noordelijke deel van Hilversumse Meent. De leerervaringen die wij ten aanzien van de natuurinclusieve aanpak in de pilots opdoen krijgen een plek in de verduurzamingsarrangementen. De pilotwoningen moeten andere inwoners inspireren en motiveren om hun huis op een natuurinclusieve wijze te verduurzamen. Met een gebiedsgericht aanpak worden onderzoekskosten bespaard en kunnen deze vermeden kosten geïnvesteerd worden in de verbeteren van het leefgebied van de gebouw bewonende soorten.

Naast technische aspecten en keuzen, maken ook financiële producten onderdeel uit van deze arrangementen, zoals financieringsmogelijkheden, leningen en de bijdrage in de onrendabele top. Tot slot worden in de arrangementen ook voorzien in juridische borging en garanties.

III. Kennisopbouw en leren

In de aanvraag bij de PAW Hilversumse Meent zijn 7 leerdoelen opgenomen (zie appendix leerdoelen PAW Hilversumse Meent). Deze leerdoelen zijn een belangrijk kader voor de vormgeving van de verschillende onderdelen in de PAW Hilversumse Meent. Zo is leerdoel 2 bepalende voor de wijze waarop de arrangementen worden ontwikkeld en de eisen die daaraan worden gesteld. En geeft leerdoel 5 kader voor de samenwerking met de woningcorporaties. In het buurtuitvoeringsplan zal straks een nader antwoord moeten worden gegeven op de gestelde leervragen onder deze doelen.

Onder de regiegroep wordt er gewerkt met zogenaamde werkgroepen met daarin medewerkers vanuit de betrokken stakeholders. Deze werkgroepen werken vanuit opdrachten uit de regiegroep. Deze opdrachten houden direct verband met de leerdoelen. Zo is er een werkgroep communicatie belast met het vormgeven van de communicatie en participatie en wordt op dit moment een werkgroep arrangementen ingericht om sturing te geven op de resultaten uit de pilots en de van daaruit te ontwikkelen arrangementen.

De adviezen, voorstellen en leerervaringen die vanuit de werkgroepen en de activiteiten die daaronder worden ondernomen worden aan de regiegroep ter besluitvorming voorgelegd. Dat is ook het moment waarop ze worden geregistreerd. De besluiten van de regiegroep en resultaten van deelonderzoeken of plannen van aanpak worden gepubliceerd op de eerdergenoemde website.

Via de website wordt relevante kennis en data gedeeld, bijvoorbeeld in de vorm van een FAQ, maar ook in de vorm van achtergronddocumentatie.

Vanuit het Programma Aardgasvrije Wijken wordt regulier een monitor uitgezet om resultaten en leerervaringen van de verschillende proeftuinen waaronder ook de PAW Hilversumse Meent, op te halen en te registreren. Daarnaast nemen medewerkers van de betrokken stakeholders deel aan de leerkringen en netwerkbijeenkomsten die door het Programma Aardgasvrije Wijken worden georganiseerd.

IV. Organisatie en governance

Voor het opzetten, afstemmen, beslissen en uitvoeren van de noodzakelijke activiteiten om het uiteindelijke doel van 624 woningen aardgasvrij maken te realiseren is een governance structuur opgezet.

Er is daarin een centrale rol weggelegd voor de regiegroep, die vierwekelijks vergadert. In de regiegroep zijn de mede-indieners van de aanvraag PAW Hilversumse Meent (de stakeholders) vertegenwoordigd. Dit zijn zoals eerder vermeld de SHM, de beide woningcorporaties Gooi en Omstreken en de Alliantie, netbeheerder Liander en de gemeente. De regiegroep ziet toe op de uitvoering conform de aanvraag. Een kwartiermaker is aangesteld die namens de regiegroep verantwoordelijk is voor de uitvoering. De regiegroep kan op voordracht van de kwartiermaker zogenaamde werkgroepen instellen om op onderdelen zaken uit te werken. De kwartiermaker fungeert als opdrachtgever voor deze werkgroepen. De werkgroepen kunnen uitwerkingen als voorstel voorleggen aan de regiegroep. Eerder is al het voorbeeld genoemd van de werkgroep communicatie, die afgelopen najaar de buurtgesprekken heeft vormgegeven en georganiseerd. De besluiten van de regiegroep worden gepubliceerd op de projectwebsite.

De inbreng van de bewonersbelangen verloopt via meerdere lijnen:

1. Allereerst vervult de SHM in zijn algemeenheid de rol van bewonersvertegenwoordiging;
2. De woningcorporaties zijn vertegenwoordigd als woningeigenaar, maar vertegenwoordigen mede de belangen van de huurders. Woningcorporaties dienen vanuit de overlegwet, voor het doorvoeren van wijzigingen in hun vastgoed, zoals isolatie, verbouwing, het plaatsen van een warmtepomp, etc., instemming te hebben van tenminste 70% van haar huurders;
3. Bewoners van de noordelijke Meent zijn de uiteindelijke eindgebruikers en de te ontwikkelen warmte-arrangementen dienen door hen ook gedragen te worden. Woningeigenaren beslissen uiteindelijk zelf welk warmte alternatief voor hen het meeste oplevert en in het geval van de huurders dient tenminste 70% hiervan overtuigd te worden. Derhalve worden bewoners aanvullend betrokken via (zie ook onder I. participatie en communicatie):
 - a. Bewonersraadpleging onder regie van gemeente en de SHM;
 - b. De mogelijkheid tot het installeren van ad hoc klankbordgroepen gekoppeld aan activiteiten van de werkgroepen;
 - c. Participatie via diverse communicatieactiviteiten, zoals interactieve themabijeenkomsten, presentaties en bespreken van kaders en inhoud van het buurt energieplan.

Naast deze projectstructuur vindt er afstemming plaats op bestuurlijk niveau tussen stakeholders al dan niet in relatie tot bijvoorbeeld de cyclus rondom prestatieafspraken en de TVW.

Tot slot is de gemeenteraad eind 2022 in positie voor het vaststellen van het buurtenergieplan (buurtuitvoeringsplan), zoals ook de achterbannen van de betrokken stakeholders. Daarmee krijgt het buurtenergieplan een formele status en kunnen de afspraken daarin worden vastgelegd in het Omgevingsplan.

Financiën, middelen & capaciteit

De huidige en voorgenomen activiteiten uit het jaarplan 2021-2022 PAW Hilversumse Meent passen binnen de kostenramingen zoals opgenomen in de aanvraag voor de PAW Hilversumse Meent.

Zoals aangegeven wordt binnen de PAW Hilversumse Meent gewerkt met een regiegroep, bestaande uit vertegenwoordigers van de vijf partnerorganisaties en een kwartiermaker die als trekker van het project namens de regiegroep de proeftuin coördineert. De kwartiermaker is in dienst bij de gemeente en werkt gemiddeld 0,4 fte per week voor de proeftuin. De aanstelling van deze kwartiermaker wordt deels gefinancierd vanuit de rijkssubsidie en deels vanuit de gemeentelijke bijdrage aan het project. Dit is conform de door het Rijk goedgekeurde aanvraag. Naast de regiegroep zijn er diverse thematische werkgroepen actief. De bezetting van deze werkgroepen wordt gerealiseerd met bestaande fte's uit de vijf partnerorganisaties. Deze kosten komen dus niet ten laste van de rijkssubsidie. Voor 2021-2022 ziet het kostenoverzicht er als volgt uit:

Proceskosten	2021	2022	Baten	2021	2022
Kwartiermaker/regievoerder	€ 43.000,-	€ 43.000,-	Bijdrage gemeente	€ 35.000,-	€ 35.000,-
Extern advies en onderzoek	€ 35.000,-	€ 35.000,-	rijkssubsidie PAW	€ 47.500,-	€ 47.500,-
Informatie- en participatie-activiteiten in de wijk	€ 33.500,-	€ 33.500,-	Bijdrage provinciale uitvoeringsregeling warmtetransitie (tot en met 31-12-22)	€ 29.000	€ 29.000,-
Totaal	€ 111.500,-	€ 111.500,-		€ 111.500,-	€ 111.500,-

Daarnaast is in de aanvraag rekening gehouden met een personele inzet vanuit de gemeente van 0,5 fte per jaar. Deze inzet blijkt voor dit eerste jaar intensiever in verband met voorbereiden en ontwikkelen en wordt geraamd op in totaal ruim 1 fte. Daarbij wordt opgemerkt dat deze inzet tevens kan worden gezien als een investering in kennisopbouw en ontwikkeling die ook in andere wijken van Hilversum kan worden ingezet. Daarnaast is de inschatting dat de inzet nu intensiever is en in latere jaren van de PAW Hilversumse Meent zal verschuiven richting de uitvoerende partijen zoals woningcorporaties en EDB.

De overige kosten, die nodig zijn voor versnelling en opschaling, komen ten laste van de rijkssubsidie PAW (zie onder het kostenoverzicht uit de aanvraag).

Over de gehele looptijd van de PAW Hilversumse Meent vanaf 2021 tot en met 2028 wordt conform de goedgekeurde aanvraag van de in totaal € 4.533.256,- (plus een toevoeging aan het BTW-compensatiefonds van € 40.785,-) verkregen rijkssubsidie € 385.000 ingezet voor proceskosten. De overige proceskosten worden gedekt vanuit een gemeentelijke bijdrage over de gehele looptijd van in totaal € 280.000. In de aanvraag voor de PAW Hilversumse Meent is voor de andere stakeholders aangegeven welke bijdragen zij leveren.

Parallel aan deze raadsinformatiebrief is dit uitgewerkt in een regeling waarmee de koplopers aanspraak kunnen maken op een bijdrage conform de uitgangspunten van de rijkssubsidie.

Burgemeester en wethouders van Hilversum,
de gemeentesecretaris,

de burgemeester,

mr. P. Torres Barrera

dr. ir. G.M. van den Top

Bijlage(n):

1. [jaarplan 2021-2022 PAW Hilversumse Meent](#)

Deze raadsinformatiebrief is digitaal beschikbaar op [internet](#) onder "Vergaderstukken", B en W-vergadering van 8 maart 2022.

An aerial photograph of the Hilversumse Meent neighborhood, showing a dense residential area with many houses and trees, surrounded by green fields and a blue sky.

Jaarplan 2021-2022 PAW Hilversumse Meent

- **Doel van de PAW Meent**
- **Planning**
- **Wat hebben we gedaan?**
- **De volgende stap – naar een uitvoeringsplan (buurtenergieplan)**
- **Van voorbereiding naar uitvoering: nieuwe fase**
- **Wat gaan we doen? En hoe gaan we dat doen? → zes sporen**
 - I. Participatie en communicatie;
 - II. Arrangementen ontwikkelen: Aanpak per woningtype
 - Onderzoek en testen: Warmteoptie keuze en pilots
 - Financiële en juridische aspecten
 - III. Kennisopbouw en leren
 - IV. Organisatie en governance
- **Planning**
- **Samenvattend voor 2021-2022**

Doel van de PAW Meent

“Zorgen dat 624 woningen in de noordelijke Meent uiterlijk in 2028 aardgasvrij, duurzaam en toekomstbestendig zijn door de betrokken eigenaren en bewoners een haalbaar, financieel realistisch en gedragen warmte alternatief te bieden”*

Leerdoelen uit de PAW aanvraag:

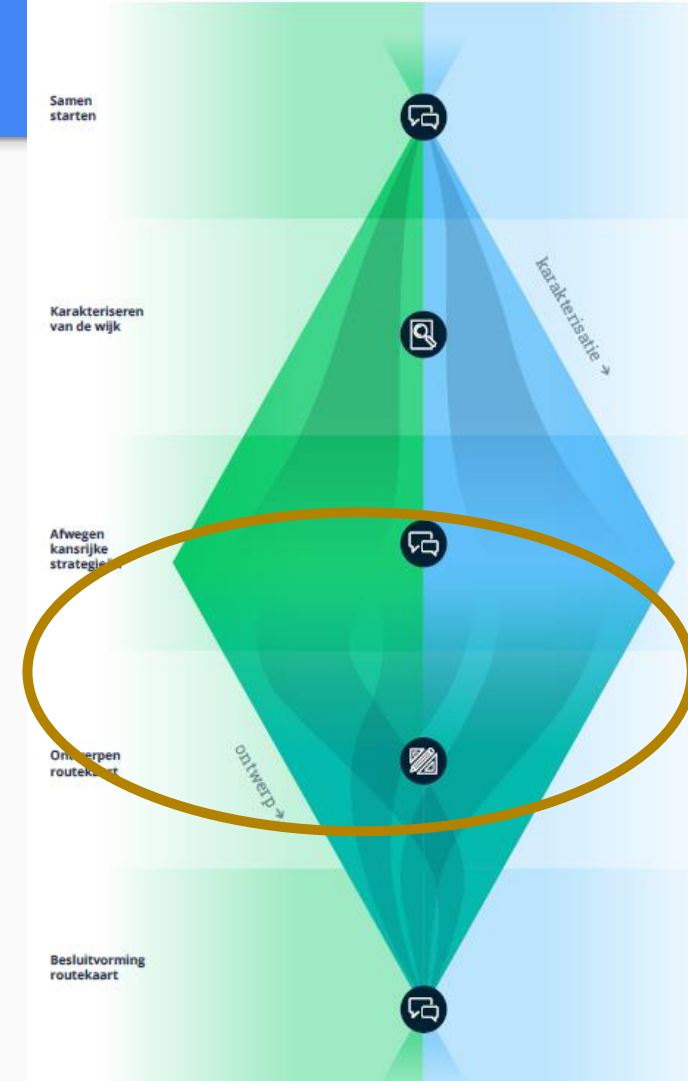
1. Hoe kunnen we aansturen op een compleet aardgasvrije Noordelijke Meent in 2028?;
2. Hoe kunnen we huiseigenaren ontzorgen door aanbieden van arrangementen?;
3. Hoe zorgen we voor balans tussen maatwerk en laagst maatschappelijke kosten: collectief versus individueel?;
4. Hoe creëren we een goede fasering en planning die past bij het tempo van alle betrokken stakeholders?;
5. Hoe werken we effectief samen met woningcorporaties en welke rol hebben huurders hierin?;
6. Met welk arrangementenmodel komen we tot oplossingen met draagvlak onder particuliere eigenaren, bewoners, woningcorporaties en gemeente?;
7. Welke mogelijkheden en of kansen biedt deze aanpak om andere (sociaal-maatschappelijke) vraagstukken in de wijk aan te pakken.

Wat hebben we tot nu toe gedaan?

2021: ACTIEPUNTEN OP HOOFDLIJNEN

Activiteiten voorbereidingsfase PAW Meent 2021:

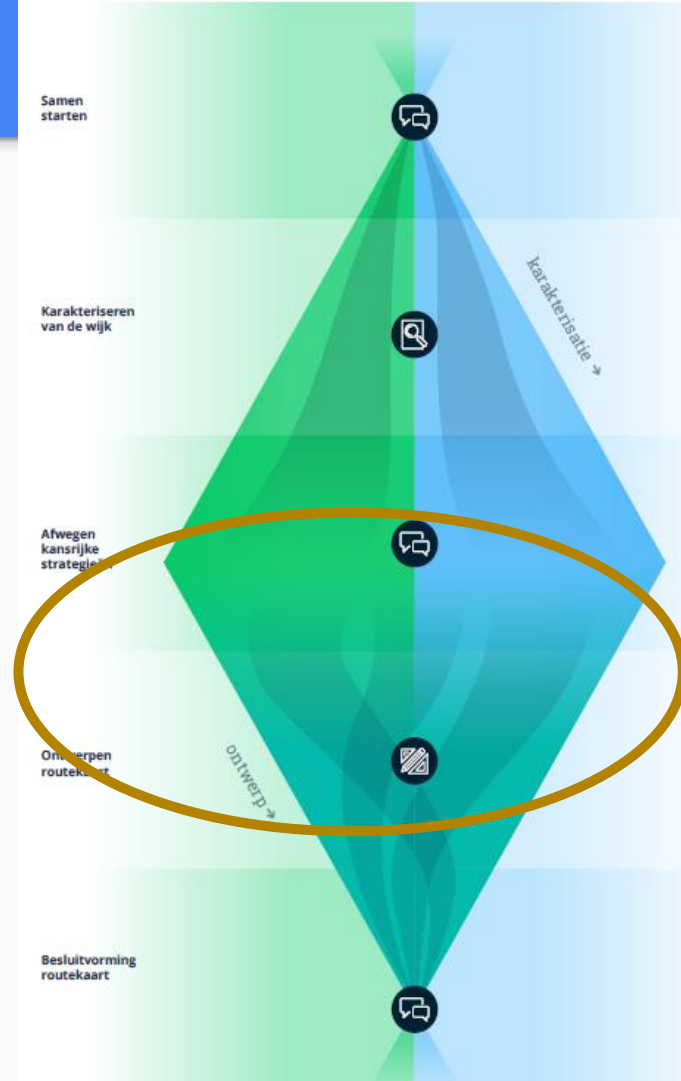
1. Inrichten en opzetten governance structuur PAW
2. Herinrichting regiegroep & betrokkenheid van bewoners (o.a. bewonersberaad) met focus PAW & langere termijn
3. Nieuwe focus participatieaanpak plan + communiceren
4. Uitrol 1^e fase (enquête, de wijk in) participatie en communicatie (mei-okt)
5. Pilot CV op lagere temperaturen (afgerond in juli 2021)
6. Vergelijk van warmteoplossingen (afgerond in september 2021)
7. Kleinschalige pilot initiëren (sept-dec 2021, met doorloop naar 2022)
8. Starten werkgroep arrangementen: Aanbod ontwikkelen via woningaanpak + warmtebron (sept-dec; doorlopend in 2022) op basis van pilot

AANPAK: WAT GEDAAN & WAAR STAAN WE NU?

Beoogde uitkomsten voorbereidingsfase

- ✓ Betrokkenheid, participatie en eigenaarschap huiseigenaren en huurders woningcorporaties o.a. via buurtgesprekken
- ✓ Uitkomsten en lessen uit eerste pilotwoning en experiment CV gedeeld (schileisen onderbouwd)
- ✓ Onderbouwing warmteoptie voor De Meent (gebouwaanpak en infrastructuurkeuze)
- ✓ Eerste pilot particulier en huur om woningen of woonblok aardgasvrij (of aardgasvrij-ready) opgestart (af te ronden in 2022).
- ✓ Formuleren programma van eisen voor arrangement(en) (techniek, financiën, keuzes) en uitgewerkt op basis van pilot
- ✓ Lessen uit eerste pilot verwerkt in strategie voor verdere opschaling in de wijk richting buurtenergieplan
- ✓ **Lessen gedeeld met de overige wijk!**

Overwegingen bij de volgende stap

- Er zijn aan het begin van de PAW nog veel zaken onduidelijk (warmtekeuze, arrangementen, betrokkenheid en draagvlak bewoners, etc.);
- Een te uitgekristalliseerd plan nu tot terechte weerstand leidt en de suggestie wekt dat dit een technische exercitie is;
- Deze zaken moeten gaandeweg meer uitkristalliseren en bestemd worden en dat vraagt om een stapsgewijze aanpak;
- Dat gaat via een leerweg, waarin gaandeweg onzekerheden afnemen, keuzes convergeren en oplossingen zichtbaar worden;
- Dit proces van uitkristalliseren en keuzes is nodig om de bewoners betrokken en gecommitteerd te houden: we doen het voor hen en de groep is divers. De ene bewoner is verder in zijn acceptatie en keuze in de energietransitie dan de ander;
- Dat betekent ook dat niet aan de voorkant helemaal bekend is wie op welk moment welke verantwoordelijkheid draagt;
- Dat verandert ook gaandeweg het proces;
- Daarom is het uitvoeringsplan organisch en leggen we wel go-no-go momenten, nieuwe beslismomenten, nieuwe fasen en stappen aan in de planning waarop we ons op de passende organisatie en governance kunnen richten die nodig is voor de volgende fase/stap;
- Het voorliggende plan is het plan van fase 1: De voorbereiding op de uiteindelijke uitrol (fase 2), door betrekken van bewoners en aan de slag met voorlopers om opties te testen
- Uiteindelijk willen we afspraken en planning met betrokkenen vastleggen in een buurtenergieplan dat de status heeft van een wijkuitvoeringsplan

Van voorbereiding naar uitvoering:
nieuwe fase

Fasering in de wijkaanpak: PAW als proeftuin voor de hele wijk

2017-2018 – initiatiefase, vooronderzoek en ontwikkelen van de wijkaanpak

2019-2020 – onderzoek aanpak woningen, Provinciale subsidie en PAW

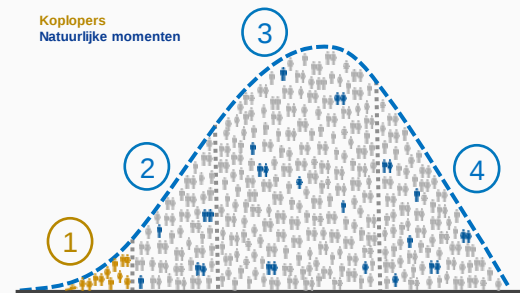
2021-2022 – in gesprek met de noordelijke Meent:

- onderzoek warmtebronnen;
- pilots met koplopers en voorkeuze warmteoptie;
- ontwikkelen aanbod (kleinschalig) in arrangementen;
- borgen van financiële en juridische inbedding;
- participatie in het PAW gebied (t.b.v. buurtenergieplan) en communicatie naar de Meent;
- focus op uitrol in PAW deel vastgelegd in buurtenergieplan.

2022-2028 – versnellen en opschalen van succesvolle oplossingen
(focus op PAW gebied)

2028-2035 – opschaling en voorbereidingen voor definitieve uitfasering
aardgas (hele wijk)

2030-20xx – uitfasering aardgasaansluitingen

Wat gaan we doen? En hoe gaan we dat
doen?

- I. Participatie en communicatie;
- II. Arrangementen ontwikkelen: Aanpak per woningtype
 - Onderzoek en testen: Warmteoptie keuze en pilots
 - Financiële en juridische aspecten
- III. Kennisopbouw en leren
- IV. Organisatie en governance

I. Participatie en communicatie

- a. Bewoners zijn **geïnformeerd** over wat er gaat gebeuren
- b. Er is **betrokkenheid** en contact met bewoners: door aanwezigheid en actieve benadering van bewoners in de wijk/straat van het PAW gebied
- c. Er is **aandacht en gerichte communicatie voor doelgroepen** en hun specifieke wensen en mogelijkheden
- d. Er is een proces om **bewoners kundig te maken in hun besluitvorming** over hoe ze hun woning (stapsgewijs) aardgasvrij maken
- e. **Bewoners worden betrokken bij thema's en onderwerpen** die spelen in de verdere uitwerking naar arrangementen en buurtenergieplan d.m.v.. tijdelijke klankbordgroep, enquête, presentatie, etc.
- f. Via een **bewonersberaad adviseren particulieren en huurders** de regiegroep op haar **voorgenomen besluiten en het buurtenergieplan**
- g. Er wordt **Meent breed met regelmaat gecommuniceerd** over de voortgang van de PAW aanpak in de noordelijke Meent

Overgang van wijk brede participatie naar focus op PAW gebied en strategische stappen voor opschaling.

- Van wijk brede klankbordgroep naar koplopers traject, bewonersberaad PAW en tijdelijke klankbordgroepen op thema's en onderwerpen;
- Communicatie naar bewoners projectgebied: wat betekent de PAW aanpak? Wat wordt anders?
- Nieuwe focus: kleinschalig starten binnen het PAW gebied; projectorganisatie met primaire focus op het PAW gebied van de noordelijke Meent.
- Verbinding houden met de hele Hilversumse Meent. Geleerde lessen (zoals staalkaarten, lessen uit pilotwoning(en), en pilot CV op lagere temperatuur), de "klantreis", arrangementen blijven delen met de hele Meent
- Positioneren van energiecoaches, DuBoloket en Energiedienstenbedrijf in de PAW en rest van de wijk in lijn met de "klantreis" van woningeigenaren en bewoners;
- Themabijeenkomsten die raken aan de PAW Meent.

II. Arrangementen ontwikkelen: Aanpak per woningtype

- a. **Benodigde maatregelen per woningtype:** bewoners en corporaties weten welke schilprestaties nodig zijn voor de warmteoplossing. Op basis van eerder ontwikkelde staalkaarten en onderzochte woningtypen in de meent en ervaringen uit pilots
- b. **No-regret maatregelen communiceren** (DuBo-loket) en (financieel) stimuleren
- c. X (50?, 100?) aantal adviesgesprekken in noordelijke Meent door energieadviseurs energiecoöperatie/DuBo-loket
- d. **Haalbaarheidsstudies en experimenteren:** Er wordt gestart met meerdere pilots (particulier en huur) op bij voorkeur blokniveau
- e. **Ervaring met verbouwingen / verhuizingen**
- f. **Financieringsopties:** subsidies en marktprijzen (incl. onrendabele top) zijn in kaart en up-to-date→ afstemming met inzet van PAW gelden!
- g. Betrokkenheid en uitvoering via **energiecorporaties, DUBO-loket** het **regionaal energiedienstenbedrijf i.s.m. “preferred suppliers” woningcorporaties**→ keten van lokale uitvoerders geënt op de **klantreis naar aardgasvrij van bewoners**

Uitdiepen overgebleven warmteopties

- Wat is mogelijk en slim per woningtype → warmteoptie onderzoek (resultaat mei/juni 2021)
- Wat kost het en wat levert het op?
- Hoe doe en financier je dat? → vertalen naar arrangementen
- Ervaring opdoen vanuit de praktijk!
- stapsgewijs naar 1 of enkele warmte-arrangementen(ProductMarktCombinaties (PMC's)) via pilots in de praktijk.

Hoe?

- a. particulieren met ambitie → koplopers
- b. Pilots woningcorporaties
- c. pilots opstarten
 - haalbaarheidsstudie en pilots: kleinschalig leren en ervaren met partijen achter regionale energiedienstenbedrijf;
 - omgaan met gespikkeld bezit
 - gedoseerd leren hoe we kunnen opschalen
- d. renovaties (corporaties) niet naar B maar in één keer klaar?
- e. verbouwingen / verhuizingen optimaal benutten

Lessen ophalen over isolatie, temperaturen en benodigd comfort (vanuit de praktijk).

- Bij welke woningen en bewoners werkt een lage-temperatuur (55 graden) instelling?
- Wat is het effect op de binnen temperatuur op de koudste dagen (incl. effect in opwarmtijden)?
- Inzicht in daadwerkelijke temperatuur in huis en bewonerswens t.a.v. comfort.
- Inzichten / uitkomsten documenteren en delen met de wijk (via DuBoloket)

Doorrekenen en onderbouwen van meest gunstige warmteoptie voor De Meent.

- Doel: Vergelijk en doorrekening van warmteopties op wijkniveau (inclusief differentiatie naar verschillende delen van de wijk – zoals winkelcentrum, rijtjeswoningen en vrijstaande woningen)
- Warmteoptieonderzoek door DWA en Transition Heroes: luchtwarmtepomp, bodemlus, WKO + bronnet, Warmtenet (met MT bronnen), Warmtenet (HT met geothermie), Waterstof.
- Oplevering resultaten (mei/juni 2021)
- Uitkomsten vertalen naar de optimale gebouw- en infrastructuuraanpak voor De Meent aan de hand van pilots
- Uitkomsten en inzichten delen en communiceren naar de wijk

Arrangement verder ontwikkelen en aanbieden aan eerste groep bewoners (volledige voorbereiding van woningen op toekomstige warmtevoorziening, dan wel directe implementatie van nieuwe warmtebron)

- Oproep en selectie van enthousiast cluster (buren) van bewoners; gesprek met bewoners aangaan voor (blok)aanpak (indien oplossing op blokniveau slim en mogelijk is)
- (Rijtje) woningen van corporatie(s) en selecteren; uitwerken financiering (incl. onrendabele top via renovatieversneller en/of PAW middelen)
- Selectie van bouwconsortium (aannemer, installateurs, etc.) via regionaal energiedienstenbedrijf
- Uitvoering in 2021/2022
- Daarna: Geleerde lessen vertalen naar opschalingsstrategie (incl. afbouwen van risico's)

Uitkomsten en lessen delen met de gehele wijk!

Lessen uit pilotwoningen ophalen en delen met de wijk.

- Is de gekozen isolatieoplossing afdoende om het wooncomfort te garanderen of zijn aanvullende isolatiestappen nodig?
- Werkt de warmtepomp efficiënt, of is er een efficiencyslag te behalen door andere keuzes te maken in de gebouwaanpak of installatiekeuze?
- Welke mogelijkheden en of voordelen biedt de individuele aanpak versus een bloksgewijze aanpak
- Wat zijn de financiële consequenties en noodzakelijke of beschikbare financieringsmogelijkheden voor eigenaar en bewoner (investering versus energierekening)?
- Welke mogelijkheden zijn er om zaken modulair of stapsgewijs op te pakken?
- Welke impact heeft de isolatie en installatie op de woning en de omgeving van de woning in termen van ruimtelijke kwaliteit en impact, geluid, inpasbaarheid, natuurinclusief, etc.

1. Onderzoek naar financieringsmogelijkheden PAW middelen uitmondend in voorstel financieringsmodel aan regiegroep PAW en klankbord bewoners:
 - Bijdrage aan pioniers versus laatbloeiers;
 - Bijdrage gekoppeld aan “gekozen” warmteoptie: is dit juridisch sound te maken?;
 - Voorwaarden aan bijdrage uit PAW gelden;
 - **Woonlastenneutraal**? Wat is dat (definitie klimaatakkoord), hoe bereiken we dat en hoe regelen we dat?
2. Keuze van financieringsmodel voor uitrol in noordelijke Meent;
3. Subsidieverordening? –regeling?
4. Verantwoording en monitoring
5. Garantie, energiestaat → arrangementen

Uitkomsten van voorgaande studie en pilots vertalen naar WARMTE-ARRANGEMENTEN voor bewoners. (deels parallel aan pilots: start 2021, doorloop in 2022)

- Technische prestatie-eisen voor woningschil; inclusief benodigde maatregelen per woning – aanbod in kaart brengen met (lokale) aanbieders.
- Financiële analyse van de warmteoplossing:
 - betaalbaar en terug te verdienen in 15 jaar, inclusief vertaling naar onrendabele top (af te dekken met subsidies) en
 - financieringsopties voor bewoners/woningeigenaren.
- Organisatie & aanpak van de verbouwing; keuzes voor bewoners. Schaal: alles zelf doen t/m volledige ontzorging. Denk aan inkooptraject, garantie, bouwbegeleiding, etc.
- Juridisch aspecten uitwerken (contracten & vergunningen)
- Natuur inclusieve aanpak

Invulling risicobeheer: afspraken over hoe omgegaan wordt met fouten / tegenvallers (dit is waar we echt leren!) en welke middelen (reserveringen) er zijn om deze direct op te lossen.

Uitkomsten en lessen delen met de gehele wijk!

III. Kennisopbouw en leren

1. Registreren en vastleggen stappen in PAW uitvoering;
2. Inrichten momenten van reflectie, intervisie en evaluatie met stakeholders en betrokkenen:
 - Gericht op bewoners, huiseigenaren en huurders;
 - Gericht op stakeholders en samenwerking tussen stakeholders
 - Gericht op samenwerking/afspraken met derden zoals ondernemers verenigd in energiedienstenbedrijf;
 - Gericht op de inzet, besluitvorming, expertiseopbouw vanuit de “werkorganisaties” van de stakeholders
3. Keuze van het digitale platform
4. Delen van data en kennis tussen bewoners, stakeholders en andere betrokkenen: FAQ, afspraken, transparantie, gemeenschappelijke basiskennis, validering, vertrouwen, etc.

IV. Organisatie en governance

Aanpak & besluitvorming infrastructuur: instrumentarium en beslisbevoegdheden

Start en voortdurend

In gesprek met de bewoners van de noordelijke Meent en wijk brede communicatie naar de hele wijk

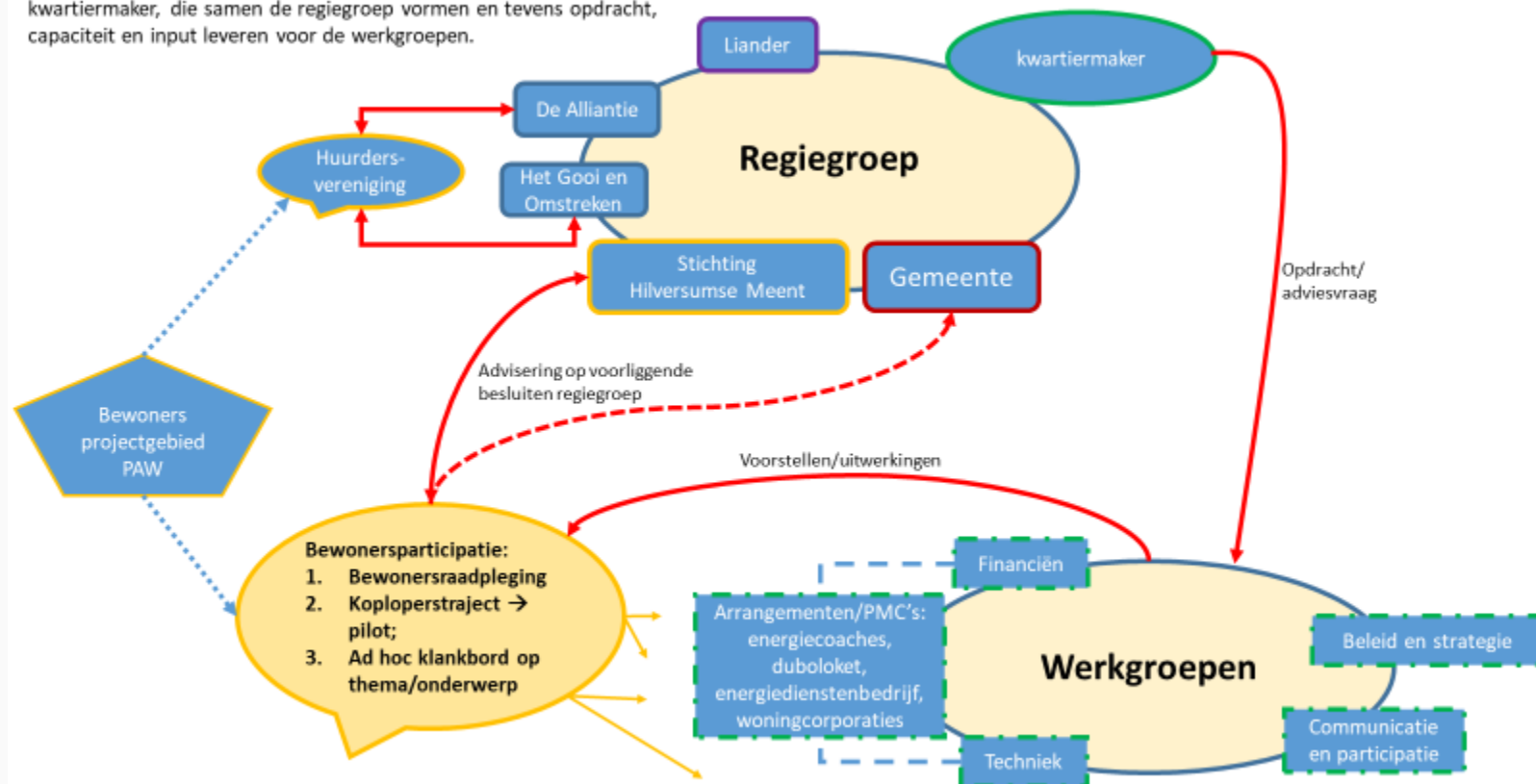
voorbereidingsfase

1. Invulling geven aan governance (representativiteit, beslisbevoegd, mandaat) met focus op:
 - particulieren – gemeente – stichting Hilversumse Meent – (Liander):
 - welke eisen aan warmteoptie?;
 - welke voorwaarden m.b.t. financiering?;
 - welke juridische implicaties?: aansprakelijkheid, garanties,
 - beslisbevoegd namens stakeholder?
 - Huurders – woningcorporaties – gemeente – stichting Hilversumse Meent – (Liander): idem

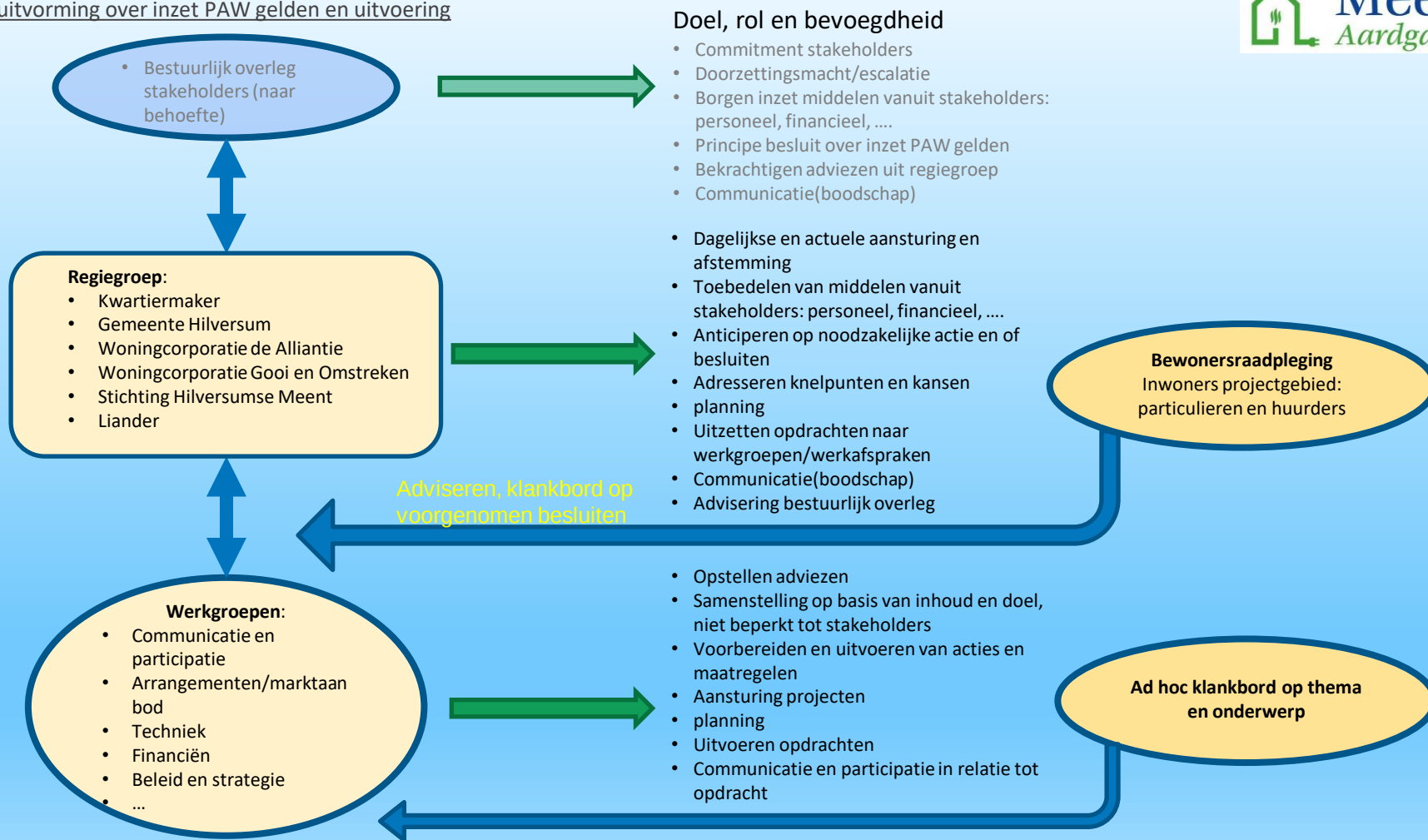
ontwikkelfase

2. Arrangementen en financiering

Netwerkorganisatie met vijf partners, onder leiding van een kwartiermaker, die samen de regiegroep vormen en tevens opdracht, capaciteit en input leveren voor de werkgroepen.

VII. Organisatie en governance
Besluitvorming over inzet PAW gelden en uitvoering

Planning

Planning op hoofdlijnen:

	Planning op hoofdlijnen over gehele periode paw meent										
	Q4 2021	Q1 2022	Q2 2022	Q3 2022	Q4 2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
# woningen van het aardgas (tot. 624)	10-20 (pilot)			25-35		50	75	110	110	120	120
pilot particulier en huur	1e woningen gereed										
test arrangementen (vervolg op pilot met nieuwe groep)											
afronden arrangementen voor PAW Meent met EDB, woningcorporaties, energieloket, etc.											
doorlopende communicatie met bewoners uit noordelijke meent: themabijeenkomsten, nieuwsbrief, buurtgesprekken, excursies, klankbordgroep(en) etc.											
communicaite wijkbreed via wijkkrant, nieuwsbrief, info bijeenkomsten: gemiddeld eens per maand											
opstellen buurtenergieplan											
excursie/werkbezoek raad aan PAW Hilversumse Meent											
vaststellen raad buurtenergieplan											
implementatie buurtenergieplan											
maandelijkse regiegroep	***	***	***	***	***	opnieuw beoordelen rol en functioneren					
bewonersberaad voorafgaand aan regiegroep	*	*	*	*	*	opnieuw beoordelen rol en functioneren					

Planning in detail: belangrijke momenten

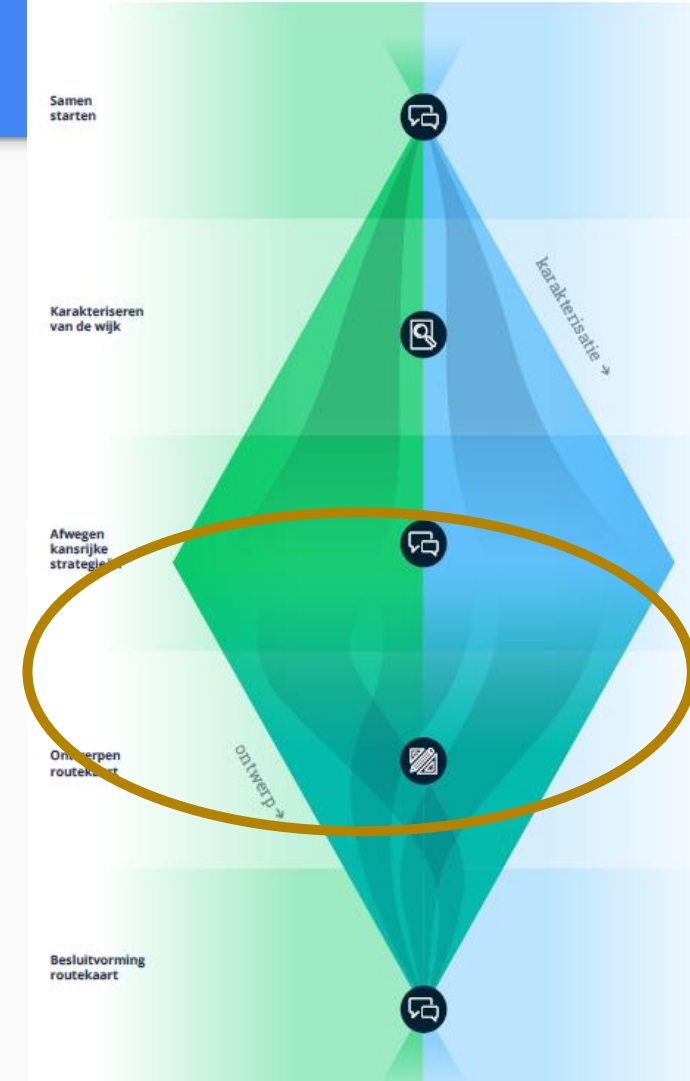
- Mei 2021: enquêtes
- Juli 2021: afronding CV 55 onderzoek
- September 2021: afronding warmteoptie analyse
- September/Okttober 2021: buurtgesprekken noordelijke Meent
- September/Okttober 2021: start pilot particulieren
- December 2021: raadsinformatiebrief aanpak PAW
- Januari 2022: oplevering eerste modelwoningen
- Februari 2022: pilot woningcorporaties van start
- Maart 2022: Oplevering eerste pilotwoningen
- April/mei 2022: excursie nieuwe raad PAW Hilversumse Meent
- Juni 2022: oplevering laatste woningen en afronding pilot particulieren
- Augustus 2022: afronding pilot woningcorporaties
- September/Okttober 2022: PMC's/Arrangementen bepaald
- December 2022: Vaststellen Buurtenergieplan door stakeholders en gemeenteraad

Samenvattend voor 2021-2022

AANPAK: WAT GEDAAN & WAAR STAAN WE NU?

Beoogde uitkomsten voorbereidingsfase

- ✓ Betrokkenheid, participatie en eigenaarschap huiseigenaren en huurders woningcorporaties
- ✓ Werkgroep + Werkplan + Bewonersberaad + ad hoc klankbord
- ✓ Uitkomsten en lessen uit eerste pilot
- ✓ Nadere onderbouwing warmteoptie voor De Meent (gebouwaanpak en infrastructuurkeuze) op basis van leerervaringen pilot, warmteoptie-onderzoek, cv 55
- ✓ Eerste arrangement(en) uitgewerkt
- ✓ Eerste pilot met arrangement om woningen of woonblok aardgasvrij (of aardgasvrij-ready) opgestart (af te ronden in Q2 2022).
- ✓ Lessen uit eerste pilot verwerkt in strategie voor verdere opschaling in de wijk in een buurtenergieplan.
- ✓ Een door alle betrokkenen gedragen uitvoeringsplan: het buurtenergieplan
- ✓ **Lessen gedeeld met de overige wijk**

An aerial photograph of a residential neighborhood, likely Meent, with a blue overlay. The image shows a dense arrangement of houses and streets, with some green spaces and a river or canal visible on the left side. The text is overlaid on the right side of the image.

PAW Meent

gezamenlijk ontwikkelen van een aanpak via
arrangementen richting een aardgasloze wijk